

Ukraina põgenike mõju Eesti rahvastikule

Tiit Tammaru

Venemaa sõjaline sissetung Ukrainasse käivitas maailma ajaloo ühe suurima ning Euroopas Teise maailmasõja järgse kõige suurema põgenike voo. ÜRO pagulasorganisatsiooni UNCHR andmetel on Ukrainast alates sõja puhkemisest lahkunud enam kui seitse miljonit inimest. Kõige enam ehk 2,5 miljonit ukrainlast on sattunud Venemaale, enamik neist sunniviisiliselt. Eesti jagu Ukraina põgenikke elab Poolas ning üle 100 000 liikmega kogukonnad on tekkinud veel Saksamaal, Hispaanias, Itaalias, Tšehhi Vabariigis ja Bulgaarias. Enam kui neli miljonit Ukraina põgenikku on palunud uues asukohariigis varjupaika. Venemaa on tekitanud Ukrainale korvamatuid demograafilisi kaotusi.

Ukraina purustuste taastamine võtab ka kiire võidu korral palju aega. Seega põrkub soov kodumaale naasta paljude põgenike jaoks reaalsusega, et ei ole enam kusagil elada. Nii mõnedki neist põgenevad juba teist korda, sest 2014. aastal pidid paljud jätma oma kodu sisepõgenikena.

Varasemate rändevoogude sõnum on selge: iga lisandunud aasta võõrsil vähendab tõenäosust kodumaale naasta. Kui lapsed lähevad kooli ja kohanevad kiiresti uues asukohariigis, on uuele kodumaale elama jäämise tõenäosus eriti suur. Nii tuleb põgenikke vastu võtvatel riikidel arvestada, et väga paljud neist jäävadki paikseks. Ka Eestisse on Ukrainast saabunud ligikaudu 100 000 inimest, kellest üle 50 000 on jäänud siia ja 35 000 taotlenud ametlikult varjupaika.

Suhtarvudes moodustavad varjupaigataotlejad kolm protsenti Eesti rahvastikust. See aitab mõnevõrra leevendada Eesti tööturu probleemi. Samas tekib küsimus, milline on saabujate pikaajaline mõju Eesti demograafilisele arengule ja mil määral vähendab see eestlaste osakaalu kogurahvastikus. Vastus sõltub esmajoonel sellest, kui pikaks venib sõda ja kui suured on lõplikud purustused. Kindlaid eeldusi püstitades saame siiski võimalikke demograafilisi mõjusid hinnata.

Mängime läbi ühe võimaliku stsenaariumi kolme peamise eeldusega. Esiteks eeldame, et uusi inimesi ei saabu juurde ei Ukrainast ega mujalt. Teiseks eeldame, et kõik Eestis varjupaika taotlenud ukrainlased jäävadki siia elama. Kuigi teine eeldus ei ole tõenäoline, aitab see mõista, milline võiks olla saabunud põgenike maksimaalne demograafiline mõju meie rahvastikule. Infotehnoloogilise Mobiilsusobservatooriumi kodulehel on mugav tööriist rahvastikuprognoside tegemiseks. Nii koostasini aastani 2050 prognoosi kolme

rahvastikurühma kohta: eestlased, Eestis juba enne Ukraina sõja algust elanud vähemused ja Ukrainast pärast sõja algust saabunud põgenikud, kes on taotlenud siin varjupaika. Nende kolme rühma prognoosi põhjal saab teha mõned olulised järeldused.

Esiteks on suured erinevused eestlaste ja täna Eestis elavate vähemuste tulevases rahvastikuarengus. Rände puududes kogu prognoosiperioodi vältel väheneks eestlaste arv selle sajandi keskpaigaks seitse, vähemuste arv aga 17 protsenti. Nii suur erinevus on tingitud sellest, et vähemuste seas on palju pensioniealisi ning 30 viimasel aastal on sündimus nende seas olnud väiksem kui eestlastel. Teisisõnu on tänaste Eesti demograafiliste probleemide üheks põhiallikaks siin elavate vähemuste kiirem vananemine.

Teine oluline järeldus prognoosist on, et kui kõik Eestis varjupaika taotlenud ukrainlased jäävad siia, muutub vähemuste kahanemise kiirus kaks protsenti väiksemaks. Ukrainlaste endi arv prognoosiperioodil pigem suureneb, sest saabujate seas on palju noori ja lapsi.

Kolmas järeldus puudutab eestlaste osakaalu muutust. Isegi kui kõik Ukrainast saabunud ja Eestis varjupaika taotlenud inimesed jäävad siia elama, kasvab prognoosiperioodil siiski eestlaste osakaal kogurahvastikus ligi kahe protsendi võrra. Ukrainast saabunuteta kasvaks eestlaste osakaal neli protsenti. Võib muidugi arvata, et paljud ukrainlased siiski lahkuvad Eestist ja nii jääb ka mõju rahvuskosseisule väiksemaks.

Eestist on saanud sisserände riik. Võib arvata, et eestlaste osakaal Eesti rahvastikus tulevikus suure tõenäosusega siiski pigem kahaneb, sest siia soovivad nii elama, õppima kui töötama tulla ka teiste riikide kodanikud. Nii on mõistlik Eesti rändepoliitikal hoida kinni oma põhialustest, sh rändekvoodist, et kujundada Eesti püsielanikkonda. Tööturu ja ettevõtjate vajadusi tuleb muidugi arvestada, aga seda saab korraldada õpirände ja ajutise töörandega ning kõrgepalgaliste saabumist Eesti niikuinii ei piira. Samuti on oluline ajutisest töörandajast püsielanikuks saamise kriteeriumite täpsustamine, mis seab esiplaanile saabujate eduka lõimumise Eesti ühiskonda.

[Ilmunud ajalehes Postimees 10. septembril 2022](#)